

Notat

**Forsknings- og
Innovationsstyrelsen**
Ministeriet for Videnskab
Teknologi og Udvikling

Samlenotat til Folketingets Europaudvalg

Samlenotatet sendes efterfølgende til Videnskabsudvalget

**Rådsmøde (konkurrenceevne - forskningsdelen)
den 25.-26. september 2008.**

Rumpolitik:

**Punkt 8: Rådsresolution om fremtiden for europæisk rum-
forskning. Side 2**

- KOM-dokument foreligger ikke.
- Vedtagelse af Rådsresolution om fremtiden for europæisk rumforskning.

10. september 2008

Forskningsdelen:

Punkt 9: Nanoteknologi: KOM(2008) 366, Side 7

- Vedtagelse af Rådskonklusioner

Punkt 10: Forskermobilitet: KOM(2008) 317. Side 13

- Vedtagelse af Rådskonklusioner

**Punkt 11: Mod fælles programmering inden for forskning.
Samarbejde for at tackle fælles udfordringer mere
effektivt, KOM(2008) 468. Side 19**

- Præsentation ved Kommissionen
- Orienterende debat

**Punkt 12: Fælles indsats mod neurodegenerative
sygdomme, særligt Alzheimers: Side 24**

- KOM-dokument foreligger ikke
- Vedtagelse af Rådskonklusioner

**Forsknings- og
Innovationsstyrelsen**
Bredgade 40
1260 København K
Telefon 3544 6200
Telefax 3544 6201
E-post fi@fi.dk
Netsted www.fi.dk
CVR-nr. 1991 8440

Sagsnr. 08-039269
Dok nr. 672671
Side 1/26

Punkt 8: Rådsresolution om fremtiden for europæisk rumforskning.

KOM-dokument foreligger ikke.

- Vedtagelse af Rådsresolution om fremtiden for europæisk rumforskning.

1. Resumé

Hovedpunktet på dagsordenen for Rumrådet er en Rådsresolution om Den europæiske rumpolitik. I resolutionsteksten om en europæisk rumpolitik anerkender parterne fortsat, at rumfart og rumforskning er centrale og strategisk vigtige områder for Europa.

Resolutionsforslaget følger derudover op på diskussionerne på det uformelle ministermøde i Kourou den 21.-22. juli 2008.

Udover de to igangværende fælles initiativer GMES og Galileo, behandles følgende fire temaer i resolutionsforslaget: 1. Rummet og klima, 2. Bidrag fra Rumområdet til Lissabonstrategien, 3. Rummet og sikkerhed og 4. Udforskningen af rummet.

2. Baggrund

I maj 2004 indgik Den europæiske Rumorganisation (ESA) og EU en rammeaftale om det fremtidige samarbejde inden for rummet. Aftalen blev oprindeligt indgået for en 4-årig periode, men blev forlænget på det fjerde møde i Rumrådet i maj 2007 for en yderligere periode til 2013.

Aftalen fastlægger en række formål og områder for samarbejdet, specielt udvikling af en europæisk rumpolitik, som kan sammenkoble EU's efterspørgsel på serviceydelser og anvendelse af rumteknologi til gennemførelser af EU's politikker med den ekspertise, som ESA råder over.

En række områder for samarbejdet er blevet identificeret, og der er åbnet op for en udvidelse af samarbejdet, som formelt vil tage form af fælles initiativer enten gennem inddragelse af rumrelaterede opgaver i EU's initiativer eller gennem EU's deltagelse i ESA's frivillige programmer. Hittidige eksempler på konkrete projekter er satellitnavigationssystemet Galileo samt miljø- og klimaovervågningssystemet GMES (Global Monitoring of Environment and Security).

Gennemførelsen af disse fælles initiativer er regelmæssig blevet forelagt på fælles EU/ESA Ministermøder, de såkaldte Rumråds-møder.

Der er aftalt følgende fire elementer som retningslinier for udarbejdelsen af det europæiske rumprogram:

1. En europæisk rumstrategi indeholdende målsætninger for rumprogrammet
2. Prioriteter og aktiviteter i rumprogrammet til realisering af strategien
3. Definition af deltagende aktører samt rolle-og ansvarsfordeling
4. Principper for gennemførelse af rumprogrammet

Som konsekvens af den oprindelige rammeaftale er hidtil afholdt fire Rumrådsmøder, hvor man fra Kommissionens og ESA's side har søgt at sikre fremdriften i europæisk rumpolitik. Det seneste Rumrådsmøde blev afholdt i maj 2007.

På dette møde understregede Kommissionen, at en række vigtige politikker (f.eks. klima-, miljø-, udenrigs-, og sikkerhedspolitik) er afhængige af rumbaserede systemer. Endvidere blev det anerkendt, at rumfart er et meget vigtigt industrielt, teknologisk og forskningsmæssigt område, hvor der samtidig er skarp konkurrence fra bl.a. USA, Kina, Japan og senest Indien.

3. Hjemmelsgrundlag

Ikke relevant.

4. Nærhedsprincippet

Ikke relevant.

5. Forberedelse af Rumrådet og godkendelse af resolution

Efter forberedelsen af rumrådsmødet i Konkurrenceevnerådet (forskningsdelen) forventes det, at mødet i Konkurrenceevnerådet vil blive hævet, hvorefter Rumrådet (bestående af EU- og ESA-ministre) vil træde sammen - reelt for at gøre plads til ESA-landene Norge og Schweiz.

De eneste punkter på dagsordenen for Rumrådet er Kommissionens fremskridtsrapport samt vedtagelse af en Rådsresolution om den europæiske rumpolitik.

Efter Rumrådets møde træder Konkurrenceevnerådet og ESA-ministerrådet sammen for hver for sig på EU- og ESA-niveau at godkende resolutionsteksten anbefalet af Rumrådet.

Resolutionsteksten inviterer overordnet EU til at:

- tage politisk ansvar og styring for koordinering af indsatsen i rummet i Europa til gavn for EU's borgere og den økonomiske udvikling, herunder fortsat udnyttelse af Galileo og GMES til fællesskabets fordel,
- tage rollen som ny global rummagt og europæisk koordinator for globalt samarbejde i udforskningen af rummet,
- undersøge muligheden for en selvstændig budgetlinje i EU's budget dedikeret til rummet.

GMES

Resolutionsudkastet påpeger behovet for en forvaltningsstruktur af foretagendet, som kan stå for overgangen fra et forskningsfinansieret projekt til den operationelle fase. Derudover pointeres behovet for langsigtede finansieringsmuligheder fra EU. Endelig understreges GMES som et offentligt gode, og at alle data såvidt muligt skal være til fuld rådighed for alle relevante aktører.

Galileo

Resolutionsudkastet opfordrer Kommissionen til at analysere og lære af processen i EU's og ESA's første store fælles flagskib, Galileo. Projektet har været omgærdet af økonomiske, politiske, teknologiske såvel som ledelsesmæssige problemer. Galileo var oprindeligt planlagt som et offentlig-privat partnerskab ledet af et privat konsortium. Denne konstruktion brød imidlertid sammen, og EU-Kommissionen har overtaget ledelsen og finansieringen af Galileo, mens det teknologiske og produktionsmæssige ansvar er placeret hos ESA.

Resolutionsudkastet koncentrerer sig derefter om følgende 4 nye temaer:

- Rummet og klima
- Bidrag fra rumområdet til Lissabonstrategien
- Rummet og sikkerhed
- Udforskningen af rummet

Rummet og klima

Jordobservationer fra rummet udgør et vigtigt redskab til at monitorere forandringerne i klimaet. Det vil være relevant for Europa fortsat at følge udviklingen og de andre lande/regioner, der er langt fremme med hensyn til anvendelsen af satellit teknologi til klimamonitorering. GMES blev iværksat netop med henblik på bedre koordinering af satellitdata med in-situ data til gavn for forståelsen af miljø og klima.

Samtlige punkter i resolutionsudkastets afsnit om rummet og klima er relevante og er i tråd med dansk holdning. Der er henvisninger til eksisterende programmer i ESA og EUMETSAT (den europæiske meteorologiske organisation), samt et nyt frivilligt program i ESA, der vil blive præsenteret på den kommende ESA ministerkonference til november 2008, benævnt "Climate Change Initiative".

Bidrag fra rumområdet til Lissabonstrategien

EU's stats-og regeringschefer besluttede i foråret 2005 en reform af Lissabonstrategien med mere fokus på vækst og beskæftigelse inden for rammerne af en bæredygtig social og miljømæssig udvikling.

Ifølge EU-retningslinierne for investeringer i forskning og udvikling sigtes der mod, at de samlede investeringer i 2010 bør ligge på 3% af BNP.

Resolutionsteksten nævner, at R&D aktiviteter inden for rumfart, udover sit primære formål, også støtter andre aspekter af EU's økonomiske, sociale og miljømæssige ambitioner og politikområder. Således opfordrer resolutionsteksten til, at rumområdet bliver omfattet af "lead market" initiativet.

Danmark har på et tidligere Rumrådsmøde støttet, at de midler, der er afsat til rumaktiviteter under det syvende rammeprogram for forskning og teknologisk udvikling anvendes til GMES.

Rummet og sikkerhed

Sikkerhedsaspektet af rumfart har mange sider. Dels anvendes mange rumteknologier i både civile og militære sammenhænge (det såkaldte dual-use koncept). Dels er selvsamme teknologier og applikationer efterhånden af så

vigtig betydning for samfundet, at et satellit-driftstop anses som yderst kritisk. Kommunikation, navigation og alle typer overvågning er åbenlyst sårbare områder af central betydning for samfundets sikkerhed. Dertil kommer oplagte militære interesser i rumbaserede systemer som GMES, Galileo og telekommunikation.

Resolutionen understreger den civile og fredlige udnyttelse af rummet, men at der fortsat er behov for koordinering mellem europæiske aktører med interesse for sikkerhedsspørgsmål, herunder Rådet, Kommissionen, Det europæiske forsvarsagentur (EDA) og medlemslandene.

Resolutionsteksten nævner derudover opstarten på et nyt frivilligt ESA program (Space Situational Awareness, SSA), som skal sikre Europa uafhængig viden og mulighed for risikovurdering af kritisk rumbaseret infrastruktur, herunder særligt observation og kortlægning af rumaffald, rumvejruddsigter samt detektering af mulige fjendtlige handlinger i rummet mod europæiske interesser. Endelig skal SSA sørge for yderligere koordinering mellem civil rumfart, sikkerhedsaktører og militære interesser i rummet.

Udforskningen af rummet

Ansvar for den europæiske udforskning af rummet ligger i dag primært hos ESA. ESA vedtog i 2001 AURORA programmet, der omhandler udforskningen af det nære solsystem. I første omgang planlægges robotmissioner til Mars, men på længere sigt også bemandede rejser til Mars.

I resolutionen pointeres, at interessen for solsystemet er global, og at udforskningen bør ske i internationalt samarbejde – også med lande uden for Europa. Resolutionen opfordrer derfor EU til, at engagere sig mere i området, da sådan en opgave i høj grad er politisk. Tanken er, at udforskning af solsystemet bliver næste fredelige globale forsknings samarbejde. Der er således ønske om at videreføre det succesfulde samarbejde, der kendetegner Den Internationale Rumstation.

6. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

7. Gældende dansk ret og forslagens konsekvenser herfor

Ikke relevant.

8. Forslagets konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet

Resolutionen har ikke i sig selv statsfinansielle konsekvenser eller konsekvenser for EU's budget. En eventuel efterfølgende oprettelse af en selvstændig budgetlinje dedikeret til rummet kan på sigt have konsekvenser for EU's budget.

9. Høring

Udkastet til resolutionstekst har været sendt i høring i EF-specialudvalget for forskning.

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Regeringen støtter forslaget til resolutionstekst, der giver et godt afsæt til fortsat samarbejde mellem ESA og EU.

11. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Resultatet af drøftelserne på det uformelle ministermøde i Kourou har været retningsgivende for udformningen af det endelige resolutionsudkast til rumrådsmødet den 26. september 2008.

Enkelte lande har udtrykt reservation over introduktionen af en specifik budgetlinje dedikeret til space i EU's budgetter, da spørgsmålet efter deres opfattelse ikke kan løsrives fra de generelle budgetforhandlinger.

Resolutionsudkastet behandles i High Level Space Policy Group (HLSPG), i COREPER og i ESA's råd.

12. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Resolutionen har ikke tidligere været forelagt for Europaudvalget.

Punkt 9: Nanoteknologi: KOM(2008) 366, K(2008) 424

- Vedtagelse af Rådskonklusioner

1. Resumé

Meddelelsen om de lovgivningsmæssige aspekter af nanomaterialer gennemgår relevant lovgivning i forhold til nanomaterialer, dens gennemførelse samt hvorledes manglerne i vidensgrundlaget kan udbedres for at undersøge, om den nuværende lovgivning er dækkende.

Kommissionens henstilling om en adfærdskodeks for ansvarsbevidst nanoviden- skabelig og nanoteknologisk forskning retter sig mod alle interessenter og inde- holder forslag til en adfærdskodeks med retningslinier, der fremmer en ansvars- bevidst og åben måde at drive nanoviden- skabelig og nanoteknologisk forskning på i Fællesskabet.

Der forventes vedtaget konklusioner på Rådsmødet (Konkurrenceevne) den 25.- 26. september 2008 med afsæt i Kommissionens meddelelse og henstilling.

2. Baggrund

I 2004 udsendte Kommissionen meddelelsen *Mod en europæisk strategi for na- noteknologi*¹, hvori det fastslås, at FoU og de teknologiske fremskridt nødvendig- vis må ledsages af en videnskabelig undersøgelse og vurdering af sundheds- eller miljørisici, der kan være forbundet med nanoteknologi. Rådet (konkurrenceevne) bifaldt meddelelsen i sine konklusioner af 24. september 2004 og særligt Kom- missionens hensigt om at udarbejde en handlingsplan om nanoteknologi.

Kommissionen præsenterede sin handlingsplan i meddelelsen *Nanoviden- skab og nanoteknologi: En europæisk handlingsplan for 2005-2009*², og her blev det fremhævet, at alle produkter og al brug af nanoviden- skab og nanoteknologi (N&N) skal være i overensstemmelse med Fællesskabets høje beskyttelsesniveau for sundhed, sikkerhed, forbrugere, arbejdstagere og miljø. Kommissionen for- pligtede sig heri til at undersøge fællesskabslovgivningen og i givet fald foreslå tilpasninger af EU-reglerne i de relevante sektorer. Meddelelsen *De lovmæssige aspekter ved nanomaterialer* er et resultat heraf, og den gennemgår den for na- nomaterialer relevante lovgivning.

Den første rapport om gennemførelsen af den nanoviden- skabelige og nanotekno- logiske handlingsplan udsendte Kommissionen i 2007. Her annoncerede Kom- missionen sin hensigt om at foreslå en frivillig adfærdskodeks for ansvarsbevidst nanoviden- skabelig og nanoteknologisk forskning. Kommissionens henstilling af 7. februar 2008³ indeholder en sådan adfærdskodeks, hvis formål er at fremme in- tegreret, sikker og ansvarsbevidst forskning i Europa til gavn for samfundet som helhed.

¹ KOM(2004) 338 Endelig

² KOM(2005) 243 Endelig

³ K(2008) 424 Endelig af 7.2.2008

3. Hjemmelsgrundlag

Ikke relevant.

4. Nærhedsprincippet

Ikke relevant.

5. Formål og indhold

5.1 Meddelelsen om de lovgivningsmæssige aspekter af nanomaterialer

Nanoteknologier har et højt gevinstpotentiale for samfundet, og på samme tid kan de nye teknologier medføre ukendte risici for mennesker og miljø. Derfor ligger udfordringen i at lægge forholdene til rette, sådan at Europa kan drage nytte af de socioøkonomiske fordele, som den nye nanoteknologi fører med sig samtidig med, at der sikres et højt beskyttelsesniveau for sundheden, sikkerheden og miljøet.

Meddelelsen sætter fokus på lovgivningen, dens gennemførelse samt hvorledes manglerne i videngrundlaget kan udbedres.

I forhold til lovgivningens gennemførelse henvises der også til Kommissionens henstilling vedrørende en adfærdskodeks for ansvarsbevidst nanovidenskabelig og nanoteknologisk forskning.

5.1.1 Gennemgang af lovgivningen

Kommissionen gennemgår i meddelelsen relevant lovgivning, som for så vidt angår *kemikalier, arbejdstagerbeskyttelse, produkter og miljøbeskyttelse*.

De vigtigste lovgivninger på området er REACH-forordningen⁴, rammedirektivet til forbedring af arbejdstageres sikkerhed⁵, produktlovgivningen⁶, IPPC-direktivet⁷, Seveso II-direktivet⁸, rammedirektivet for vandpolitik⁹ og direktivet om affald¹⁰.

Fælles for al lovgivning på området er, at de ikke indeholder specifikke bestemmelser om nanoteknologi og nanomaterialer, men i samtlige forordninger og direktiver på området skal nanomaterialer – på linie med andre materialer – opfylde betingelserne i lovgivningen såsom mængde, risikovurdering og egenskaber.

5.1.2 Gennemførelse af lovgivningen

Der skal gøres en indsats for så vidt angår gennemførelse af lovgivningens bestemmelser. Foranstaltninger for gennemførelse af lovgivningen skal være baseret på forsigtighedsprincippet¹¹, og de skal være baseret på de almindelige prin-

⁴ EUT L 396/1 af 30.12.2006

⁵ EFT L 183/1 af 29.6.1989

⁶ EFT L 23/4 af 15.1.2002

⁷ EUT L 24/8 af 29.1.2008

⁸ EFT L 10/13 af 14.1.1997

⁹ EUT L 327/1 af 22.12.2000

¹⁰ EFT L 114/9 af 27.4.2006

¹¹ Ifølge Kommissionens meddelelse om forsigtighedsprincippet – KOM(2000) 1 – så kan anvendelsen af dette princip indebære brugen af en række aktiviteter eller foranstalt-

cipper om risikostyring, og skal derfor være forholdsmæssige, ikke-diskriminatoriske og sammenhængende.

Fælleskabsaktioner for at opfylde lovgivningens krav bør derfor tage udgangspunkt i følgende.

Forbedring af videngrundlaget

Der er behov for at forbedre videngrundlaget til støtte for lovgivningsarbejdet. Der foretages i øjeblikket forskning på området inden for rammerne af EU's 7. rammeprogram for forskning og på nationalt og internationalt niveau især inden for områder, der kan støtte risikovurdering og risikostyring. Der er ligeledes behov for udvikling af standarder og prøvningsmetoder, hvilket kræver et tæt samarbejde på internationalt niveau.

Forbedring af lovgivningens gennemførelse

Det bør løbende undersøges, hvorvidt der er behov for aktioner for at forbedre lovgivningens gennemførelse. Der vil hovedsageligt være tale om gennemførelseslovgivning, som kan vedtages gennem udvalgsprocedure. Det drejer sig for eksempel om fastsættelse af grænseværdier, godkendelse af stoffer og ingredienser, klassificering af affald som farligt affald, styrkelse af overensstemmelsesvurderingen gennem omklassificering, indførelse af begrænsninger af i hvilket omfang kemiske stoffer og præparater kan bringes i omsætning og anvendes.

Ligeledes er der behov for instrumenter til frivillig brug, herunder lovgivningsmæssig vejledning, europæiske og internationale standarder og rådgivning fra videnskabelige udvalg.

Forbruger oplysning

Produktlovgivningen indeholder ingen specifikke bestemmelser om nanomaterialer, men nanomaterialerne skal imidlertid overholde de gældende bestemmelser om etikkering af produkter, advarsler til forbrugere og brugere på basis af produkternes egenskaber og andre informationskrav. Dette udelukker ikke, at der er behov for specifikke etiketteringskrav.

Der er endvidere krav i REACH-direktivet om dataformidling om risici for miljø, sikkerhed og sundhed ved hjælp af sikkerhedsblade både opad og nedad i forsyningskæden, til industrielle brugere og via internettet til det brede publikum.

Markedsovervågning og interventionsmekanismer

Gennem markedsovervågning og interventionsmekanismer kan myndighederne gribe ind på alle stadier, når der konstateres særlige risici i forbindelse med nanomaterialer i produkter, der allerede findes på markedet.

5.1.3 Konklusion

I meddelelsen konkluderes det generelt, at den eksisterende lovgivning på relevante områder er dækkende for de risici, der er forbundet med nanomaterialer. Men det udelukkes ikke, at det kan blive nødvendigt at ændre lovgivningen, ef-

ninger, herunder juridisk bindende foranstaltninger, forskningsprojekter eller anbefalinger.

terhånden som der kommer nye oplysninger frem, f.eks. med hensyn til grænseværdier.

Endvidere ligger der en særlig udfordring i lovgivningens gennemførelse og anvendelse, og der bør derfor foretages en gennemgang af de dokumenter, som støtter lovgivningens gennemførelse for at sikre, at de er hensigtsmæssige i forhold til de risici, der er forbundet for nanomaterialer. Samtidig bør videngrundlaget forbedres for at sikre en optimal lovgivning.

5.2 Kommissionens henstilling om en adfærdskodeks for ansvarsbevidst nanovidenskabelig og nanoteknologisk forskning

Kommissionens henstilling retter sig mod alle interessenter og indeholder en adfærdskodeks med retningslinier, der fremmer en ansvarsbevidst og åben måde at drive nanovidenskabelig og nanoteknologisk forskning på i Fællesskabet.

Kommissionens henstilling er et supplement til lovgivningen, hvori medlemsstaterne opfordres til at følge de i henstillingen skitserede generelle principper og handlingsretningslinier, der skal fremme en ansvarsbevidst og åben måde at drive nanovidenskabelig og nanoteknologisk forskning på i Fællesskabet.

Medlemsstaterne opfordres til årligt at underrette Kommissionen om, hvilke foranstaltninger de har truffet som følge af denne henstilling, og om de første resultater af dens anvendelse samt til at fremlægge eksempler på god praksis.

5.3 Udkast til Rådskonklusioner

I udkastet til Rådskonklusioner bekræftes nanovidenskabens og nanoteknologiens vigtige rolle og potentiale på mange områder såsom sundhedsvæsenet, informationsteknologi, materialevidenskab, fremstilling, instrumenter, energi, miljø, sikkerhed og rumfart, og den rolle, nanovidenskaben og nanoteknologien har for livskvalitet og Europas konkurrenceevne samt for at opnå de økonomiske, sociale og miljømæssige mål i den fornyede Lissabonstrategi.

Endvidere anerkender Rådet den europæiske nanovidenskab- og nanoteknologiske forsknings fremskridt og understreger behovet for yderligere at intensivere denne forskningsindsats.

Rådet noterer sig Kommissionens meddelelse af 17. juni 2008 om de lovgivningsmæssige aspekter ved nanomaterialer og udtrykker tilfredshed med den foreslåede tilgang for at forbedre det videnskabelige videngrundlag, der kan støtte risikovurdering og risikostyring.

Rådet noterer sig Kommissionens henstilling af 7. februar 2008 om en adfærdskodeks for ansvarsbevidst N&N forskning og opfordrer medlemsstaterne og relevante interessenter til at notere sig Kommissionens henstilling.

Rådet opfordrer Kommissionen til fortsat at støtte N&N forskning i Europa og fremme offentlig debat og offentlig opmærksomhed gennem at sprede information om N&N forskning.

Endvidere opfordrer Rådet Kommissionen til inden september 2009 og regelmæssigt derefter og i tæt konsultation med medlemsstaterne at evaluere og even-

tuelt forbedre sin henstilling. Dette bør ske i lyset af udviklingen i denne sektor i Europa og på verdensplan, og Kommissionen opfordres regelmæssigt til at rapportere om emnet.

Endelig opfordres Kommissionen til at deltage i arbejdet, der udføres i relevante internationale organisationer med hensyn til terminologien relateret til nanoteknologier for at sikre sammenhæng mellem europæisk terminologi og den terminologi, der anvendes på verdensplan på dette område.

6. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

7. Gældende dansk ret og forslagets konsekvenser herfor

Ikke relevant.

8. Forslagets konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet

Kommissionens meddelelse har ingen væsentlige statsfinansielle konsekvenser.

9. Høring

Sagen har været behandlet i EF-Specialudvalget for forskning. Der fremkom følgende bemærkninger:

LO finder det af største vigtighed, at medarbejdernes sikkerhed og sundhed prioriteres højt, når det gælder forskning, innovation, produktion og anvendelse af nanoprodukter og teknologier. LO finder det positivt, at der er stor opmærksomhed på behovet for mere forskning og gennemførelse af initiativer i forhold til risikovurderinger. Samtidig er det også vigtigt, at fokus sættes på substitution, grænseværdier og personlige værnemidler mv. Det skal som udgangspunkt undersøges, hvilke eventuelle negative virkninger nanoteknologien kan have inden den indføres, og forsigtighedsprincippet skal være bærende, når nanoteknologi og materialer skal godkendes og anvendes. LO gør endvidere opmærksom på, at personlige værnemidler, der skal anvendes til beskyttelse mod gennemtrængning ved arbejde med nanopartikler, skal være testet og godkendt.

Det Strategiske Forskningsråd finder overordnet meddelelsen konstruktiv, herunder at det er vigtigt at holde en balance så initiativerne til ansvarsbevidst nanoforskning ikke blokerer for de muligheder forskningen i nanoteknologi og nanovidenskab giver.

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Kommissionens meddelelse og henstilling

Den danske regering hilser Kommissionens meddelelse og henstilling velkommen.

Det er vigtigt for Danmark, at forholdene lægges til rette, så Europa kan drage nytte af de socioøkonomiske fordele den nye nanoteknologi fører med sig samtidig med, at der sikres et højt beskyttelsesniveau for sundheden, sikkerheden og miljøet.

Udkast til Rådskonklusioner

Danmark støtter det foreliggende udkast til Rådskonklusioner og hilser velkommen, at problemstillingen vedrørende ansvarsbevidst nanovidenskabelig og nanoteknologisk forskning adresseres via det europæiske samarbejde. Det er vigtigt, at der skabes tillid blandt forbrugere til, at de produkter, der er baseret på nanoteknologi, er sikre for miljø og sundhed. Nanoteknologien samt dens mange potentielle anvendelsesmuligheder har en udpræget international karakter. Derfor er en fælleseuropæisk indsats i forhold til såvel ny forskning og innovation som eventuelle risici og lovgivning afgørende.

11. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Meddelelsen har ikke været præsenteret for forskningsgruppen.

Henstillingen blev præsenteret af Kommissionen og drøftet første gang i Forskningsgruppen den 7. juli 2008.

Det franske formandskab præsenterede udkastet til Rådskonklusioner vedrørende ansvarsbevidst nanovidenskabelig og nanoteknologisk forskning på Forskningsgruppens møde den 14. juli 2008. Udkastet er endnu ikke færdigbehandlet i Forskningsgruppen, men det forventes, at Rådet (konkurrenceevne) kan vedtage en endelig tekst til Rådskonklusioner på sit møde den 25.-26. september 2008.

12. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Sagen har ikke tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg.

Punkt 10: Forskermobilitet: KOM(2008) 317

- Vedtagelse af Rådskonklusioner

1. Resumé

Formålet med meddelelsen er at udvikle et handlingsorienteret partnerskab mellem medlemsstaterne og Kommissionen for at sikre, at de nødvendige forskere er til rådighed i Europa. For at kunne konkurrere globalt og opfylde Lissabonstrategiens målsætninger skal Europa kunne uddanne, fastholde og tiltrække de bedste forskningstalenter.

Kommissionen finder, at der er behov for en afbalanceret strategi til sikring af, at forskere i hele EU får mulighed for at få den rette uddannelse og spændende karrierer, og at hindringerne for deres mobilitet fjernes. Det foreslåede partnerskab skal således sikre tilslutning til mål og aktioner, hvilket vurderes af afgørende betydning for i fællesskab at få sat skub i en række målrettede prioriterede aktioner på udvalgte nøgleområder.

Det er Kommissionens hensigt, at partnerskabet bør forpligte sig til inden udgangen af 2010 at opnå hurtige, målelige fremskridt med henblik på at: a) Systematisk at åbne adgangen til ansættelse, b) imødekomme mobile forskeres behov for social sikring og supplerende pensioner, c) tilbyde attraktive ansættelses- og arbejdsvilkår og d) styrke forskeres uddannelse, kvalifikationer og erfaringer. I den forbindelse ønsker Kommissionen, at medlemsstaterne senest i begyndelsen af 2009 vedtager nationale handlingsplaner, som fastsætter specifikke mål og aktioner.

Det forventes, at meddelelsen giver anledning til, at Rådet vedtager konklusioner herom på sit møde den 25.-26. september 2008.

2. Baggrund

Behovet for tilstrækkelige menneskelige ressourcer til FoU blev allerede identificeret som en central udfordring ved lanceringen af Lissabonstrategien i 2000, hvilket løbende er blevet bekræftet og senest på det Europæiske Råds forårsmøde 2008.

Meddelelsen er en konkret opfølgning på Kommissionens grønbog *Nye perspektiver på det europæiske forskningsrum* fra 2007. Med grønbogen iværksatte Kommissionen en bred offentlig debat om, hvordan der kan opnås et mere åbent, konkurrencepræget og attraktivt europæisk forskningsrum. Et antal fokusområder er blevet identificeret, hvor effektive aktioner, der iværksættes omkring fælles mål på grundlag af et partnerskab mellem medlemsstaterne og Fællesskabet, vil medføre betydelige gevinster for det europæiske forskningssystem og bidrage til at skabe en "femte frihed" til det indre marked – fri bevægelighed for viden. Blandt fokusområderne er gennemførelsen af et fælles arbejdsmarked for forskere, der skal sikre, at det nødvendige antal forskere er til rådighed, hvilket skal bidrage til at Europa kan opfylde den fornyede Lissabonstrategi for vækst og beskæftigelse.

3. Hjemmelsgrundlag

Ikke relevant.

4. Nærhedsprincippet

Ikke relevant.

5. Formål og indhold

5.1 Meddelelsen

Et handlingsorienteret partnerskab

Formålet med meddelelsen er at udvikle et handlingsorienteret partnerskab mellem medlemsstaterne og Fællesskabet for at sikre, at de nødvendige forskere er til rådighed. Som de centrale skabere af ny viden og drivkraften bag overførslen og udnyttelsen heraf er forskere absolut nødvendige for at kunne skabe en konkurrencedygtig, videnbaseret EU-økonomi. For at kunne konkurrere globalt og opfylde Lissabon-strategiens målsætninger skal Europa imidlertid kunne uddanne, fastholde og tiltrække de bedste forskningstalenter. Omfanget af denne udfordring vil for Europa blive yderligere forstærket som følge af små ungdomsårgange og store årgange tæt på pensionsalderen.

Kommissionen finder således, at der er behov for en strategi til sikring af, at forskere i hele EU får mulighed for at få den rette uddannelse og spændende karrierer, og at hindringerne for deres mobilitet fjernes. Derfor foreslår Kommissionen at udvikle et partnerskab mellem Kommissionen og medlemsstaterne, som skal sikre tilslutning til mål og aktioner. Dette vurderes af afgørende betydning for i fællesskab at få sat skub i en række målrettede, prioriterede aktioner på nøgleområder, som er udvalgt på baggrund af deres potentielle indvirkning på fællesskabsplan, samt nationalt og institutionelt plan.

Kommissionen vurderer, at der kan hentes megen erfaring fra tidligere og eksisterende initiativer på både fællesskabsplan og nationalt plan, og der er mange eksempler på god praksis i EU. Der vil være en betydelig EU-merværdi i et sådant initiativ for forskere, som kunne bygge på igangværende reformer og aktioner. En højnelse af alle nationale systemers og institutioners niveau, så de nærmer sig de bedstes niveau, vil medvirke til at skabe et europæisk forskningssystem i verdensklasse. Det er Kommissionens vurdering, at de enkelte initiativer vil få langt større virkning, hvis det sikres, at de planlægges og gennemføres på en sammenhængende, konsekvent og gensidigt styrkende måde, på grundlag af i fællesskab fastlagte mål og med fokus på nøgleområder.

Aktioner på fire nøgleområder

Det er intentionen, at partnerskabet bør forpligte sig til inden udgangen af 2010 at opnå hurtige, målelige fremskridt med henblik på at:

- systematisk at åbne adgangen til ansættelse, således at en åben, gennemsigtig og konkurrencebaseret rekruttering sikres på tværs af institutioner, sektorer samt landegrænser
- imødekomme mobile forskeres behov for social sikring og supplerende pensioner
- tilbyde attraktive ansættelses- og arbejdsvilkår
- styrke forskeres uddannelse, kvalifikationer og erfaringer.

I meddelelsen foreslås en række prioriterede aktioner inden for hvert af de fire nøgleområder.

Koordinerede aktioner på disse områder, sideløbende med en yderligere indsats i forbindelse med eksisterende initiativer, f.eks. øget fokus på de vejledende principper i det europæiske charter for forskere og adfærdskodeksen for ansættelse af forskere, vil give forskere bedre jobmuligheder og mere vellønnede karrierer og gøre det lettere for dem at veksle mellem institutioner, mellem den offentlige og private sektor og på tværs af grænserne.

Gennemførelse af partnerskabet

For at partnerskabet på bedste vis kan bidrage til skabelsen af et europæisk forskningssystem i verdensklasse, bør medlemsstaterne, Rådet og Kommissionen forpligte sig til at understøtte de fælles mål og støtte de foreslåede foranstaltninger. I den forbindelse bør medlemsstaterne senest i begyndelsen af 2009 vedtage en national handlingsplan, som fastsætter specifikke mål og aktioner til at nå partnerskabets formål. Hvert lands handlingsplan forventes at have fokus på forskellige og varierende aspekter af partnerskabets overordnede mål som følge af medlemsstaternes forskellige udgangspunkter.

Da Kommissionen finder, at der mere end nogen sinde er behov for afgørende foranstaltninger til fordel for Europas forskere, bør de prioriterede aktioner, der er identificeret, gennemføres inden udgangen af 2010. Kommissionen vil i den henseende søge at optimere eksisterende EU-instrumenter, herunder mobilitets- og uddannelsesstipendier, ligesom Kommissionen og medlemslandene i fællesskab skal:

- identificere god praksis og udvikle fælles retningslinjer, når det er relevant
- overvåge fremskridtene på nationalt plan og EU-plan og årligt aflægge beretning på grundlag af endnu ikke fastsatte indikatorer
- udnytte eksisterende EU-lovrammer i videst muligt omfang til fordel for forskere

Ved udgangen af partnerskabets første fase i 2010 vil der blive foretaget en samlet evaluering af situationen og resultaterne af aktioner gennemført som led i partnerskabet. På baggrund heraf vurderes, om der er behov for yderligere tiltag fra EU's side med henblik på at løse specifikke udestående problemer. Forskerens egne synspunkter bør indgå fuldt ud i evalueringen.

5.2 Udkast til Rådskonklusioner

I udkastet til rådskonklusioner understreger Rådet behovet for at accelerere udviklingen med henblik på at sikre, at de nødvendige forskere er til rådighed. For at kunne konkurrere globalt og opfylde Lissabon-strategiens målsætninger skal Europa kunne uddanne, fastholde og tiltrække de bedste forskningstalenter.

Rådet fremhæver den afgørende rolle, som politikker, der støtter mobilitet og forbedrede karrieremuligheder, har i forhold til at garantere en tilfredsstillende afstemning mellem arbejdsliv og privatliv for kvindelige og mandlige forskere.

Rådet understreger behovet for en styrket koordinering af Lissabon-strategien med Bologna-processen omkring forskeruddannelse og modernisering af højere uddannelse. Rådet noterer sig i den forbindelse vigtigheden af innovation og behovet for et styrket samarbejde mellem offentlig forskning og industrien.

Rådet hilser Kommissionens meddelelse ”Bedre karrieremuligheder og øget mobilitet: et europæisk partnerskab for forskere” velkommen, som foreslår, at medlemsstaterne giver deres opbakning til fælles og supplerende målsætninger for forskeres karrieremuligheder og mobilitet. Det bemærkes videre, at meddelelsen overholder respekten for nærhedsprincippet, og Rådet inviterer i den sammenhæng medlemsstaterne til at implementere partnerskabets mål på baggrund af Lissabon-strategien.

Rådet anerkender, at Kommissionens foreslåede partnerskabsmodel konstituerer en nødvendig tilgang for at styrke koordination på europæisk plan. De prioriterede aktioner, som implementeres af medlemsstaterne, afspejler hver enkelt lands specifikke situation og bidrager til den fælles målsætning og inkluderer om nødvendigt en tilpasning af national lovgivning.

Rådet opfordrer til, at medlemsstaterne i konsultation med relevante interessenter trækker på Kommissionens foreslåede aktioner, når de nationale målsætninger og konkrete aktioner skal fastlægges. Medlemsstaterne opfordres i den forbindelse til at have udarbejdet en første fremskriftsrapport ved udgangen af 2009. Medlemsstaterne opfordres endvidere til at rapportere om disse mål i deres nationale reformprogrammer (2008-2010) og de årlige implementeringsrapporter i forhold til Lissabon-strategien.

Rådet anerkender endvidere, at der skal findes en balanceret tilgang mellem på den ene side at åbne adgang til ansættelse på europæisk plan og på den anden side respektere universiteternes autonomi.

Rådet understreger, at emner, som angår social sikring og supplerende pensionsrettigheder, falder under andre af Rådets konfigurationer. Relevante ”stakeholders” inden for disse områder bør arbejde sammen for at sikre korrekt anvendelse af Fællesskabets lovgivning herom i udviklingen af konkrete løsninger. Rådet understreger i den forbindelse behovet for at anvende den allerede eksisterende, europæiske, retlige ramme og særligt udnytte de muligheder, som Fællesskabets forordning om koordinering af socialsikringsordninger tilbyder.

Ligeledes inviterer Rådet medlemsstaterne til at fortsætte implementeringen af ”forskervisum”-pakken¹² og forstærke indsatsen for en effektiv implementering af det europæiske charter for forskere samt adfærdskodeksen for ansættelse af forskere.

Rådet opfordrer til, at medlemsstaterne og Kommissionen 1) definerer og anvender relevante indikatorer til monitoreringen, 2) involverer relevante interessenter, 3) styrker gensidige læringsaktiviteter via informationsudveksling, ”best practice” samt, hvor passende, brugen af eksterne bedømmere (peer-review), 4) udvikler fælles vejledninger, når disse kan styrke en sammenhængende implementering af aktioner af fælles interesse samt 5) undersøges hvordan man bedst kan implementere visse af de foreslåede aktioner.

¹² Bl.a. Rådets direktiv 2005/71/EF af 12. oktober 2005 om en særlig indrejseprocedure for tredjelandsstatsborgere med henblik på videnskabelig forskning, EUT L 289 af 3.11.2005, s. 15. Direktivet gælder ikke for Danmark på grund af retsforbeholdet.

6. Europa-Parlamentets udtalelser

Der foreligger ikke en udtalelse fra Europa-Parlamentet.

7. Gældende dansk ret og forslaget konsekvenser herfor

Kommissionens meddelelse har i sig selv ikke konsekvenser for gældende dansk ret.

8. Forslagets konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet

Kommissionens meddelelse har ingen væsentlige statsfinansielle konsekvenser.

9. Høring

Sagen har været behandlet i EF-specialudvalget for forskning. Der fremkom følgende bemærkninger:

Akademikernes Centralorganisation (AC) finder det positivt, at Kommissionen fortsat arbejder for at gøre karrieremulighederne for forskere mere attraktive, så tilstrækkelig mange kvalificerede ønsker at gå ind i professionen set i forhold til det fremtidige behov for forskere. AC finder det derfor også positivt, at den danske regering vil gå aktivt ind i drøftelserne af det foreslåede partnerskab mellem Kommissionen og medlemsstaterne for at sikre, at de nødvendige forskere er til rådighed. Der er ingen tvivl om, at det er nødvendigt med fokus på de ansættelses- og karrierevilkår forskernes tilbydes, hvis både Danmark og EU for alvor skal opfylde Lissabon-strategien. AC finder imidlertid, at der også bør formuleres en forudsætning om, at partnerskabet skal bygge på, at kompetencen til at indgå aftaler om vilkår på arbejdsmarkedet ligger i medlemsstaterne. Der er en meget vigtig balance mellem øget fleksibilitet i aftalereglerne og respekten for nationale aftaleforhold. AC finder endvidere, at der bør arbejdes for, at prioriteter, som ikke fremgår af Kommissionens meddelelse, men som er vigtige i forhold til at gøre en forskerkarriere attraktiv, kan indgå i arbejdet med partnerskabet. AC nævner i den forbindelse specifikt a) forskningsfriheden, b) muligheden for fastansættelse, c) muligheden for som en del af en fast ansættelse at kunne tage ophold ved andre institutioner (gerne i udlandet) og d) gensidig anerkendelse af professionelle kvalifikationer.

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Kommissionens meddelelse

Den danske regering hilser Kommissionens meddelelse velkommen og vil aktivt deltage i drøftelserne af udviklingen af partnerskabet under forudsætning af en realistisk og fleksibel tidsplan, hvor det vil være muligt at foretage den fornødne nationale koordination, hvor der vil blive taget hensyn til nationale forskelle, og hvor institutionernes autonomi og nærhedsprincippet vil blive respekteret.

Udkast til Rådskonklusioner

Regeringen kan støtte det foreliggende udkast til Rådskonklusioner, idet regeringen finder, at initiativer, der har til hensigt at uddanne, fastholde og tiltrække tilstrækkelige menneskelige ressourcer i en forskerkarriere og nedbryde barrierer i forhold til forskeres uhindrede mobilitet, skal understøttes.

11. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Kommissionens meddelelse blev præsenteret på Forskningsgruppens møde den 9. juni 2008. De efterfølgende drøftelser har båret bræg af, at medlemslandene ge-

nerelt set stiller sig positiv over for det overordnede mål at sikre, at de nødvendige forskere er til rådighed i Europa. Imidlertid har flere lande påpeget, at det er vigtigt at respektere såvel universiteternes autonomi som nærhedsprincippet. Desuden har et flertal af lande tilkendegivet, at de finder den foreslåede tidsplan for ambitiøs, og at der er behov for tid til den fornødne nationale koordination. Et par lande har ligeledes udtrykt ønske om et fælles forsknings- og socialminister-rådsmøde med henblik på drøftelse af social sikring, i forlængelse heraf er det også blevet påpeget, at social sikring og supplerende pensionsrettigheder bør drøftes i en bredere sammenhæng end forskning.

På baggrund af drøftelserne har Formandskabet fremlagt udkast til Rådskonklusioner på Forskningsgruppens møde den 25. juli 2008. Den indledende drøftelse bar bræg af, at flere lande generelt set kunne støtte udkastet. Imidlertid udtrykte Kommissionen et ønske om en klar formulering vedrørende en handlings- og tidsplan.

Det forventes, at Rådskonklusioner kan vedtages på Rådsmødet den 25.-26. september 2008.

12. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Sagen har ikke tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg.

Punkt 11: Fælles Mod fælles programmering inden for forskning. Samarbejde for at tackle fælles udfordringer mere effektivt, KOM(2008) 468

- Præsentation ved Kommissionen
- Orienterende debat

1. Resumé

Som led i etableringen af det europæiske forskningsrum (ERA) har Kommissionen udarbejdet en meddelelse med forslag til en proces, der kan føre til flere og bedre fælles programinitiativer i EU. Med meddelelsen lægger Kommissionen op til, at der udarbejdes en fælles vision for, hvordan større samfundsmæssige udfordringer skal imødekommes. Med udgangspunkt i denne vision skal der udarbejdes en række fælleseuropæiske dagsordenspunkter, som kan danne grundlag for en række fælles forskningsprogrammer, der enten er baseret på strategisk samarbejde mellem eksisterende nationale programmer eller etableringen af nye fælles programmer. I begge tilfælde indebærer samarbejdet en form for samfinansiering, udvælgelse og evt. udvikling af nye instrumenter, implementering samt kollektiv monitorering og evaluering.

I meddelelsen fremhæves behovet for medlemsstaternes fulde engagement i processen, idet der argumenteres for, at hvert eneste forskningsområde er unikt, og derfor kræver en skræddersyet tilgang til udviklingen af fælles programmer.

Meddelelsen vil blive præsenteret på Rådsmødet den 25.-26. september 2008 efterfulgt af en politisk drøftelse. Det forventes, at meddelelsen giver anledning til, at Rådet vedtager konklusioner på sit møde den 1.-2. december 2008.

2. Baggrund

Siden 2000 har det været en central målsætning for Det Europæiske Forskningsrum at sikre konsekvens inden for nationale og regionale forskningsprogrammer og forskningsprioriteringer i spørgsmål af europæisk interesse.

I Kommissionens grønbog "Nye perspektiver på det europæiske forskningsrum" fra 2007 lægges der op til betydelige offentlige forskningsinvesteringer, som skal planlægges i fællesskab på europæisk plan, og som omfatter fælles prioriteringer, koordineret gennemførelse og fælles evaluering,

På baggrund af Grønbogen og "Follow up the ERA Green Paper – Developing the Partnership" fra 2008 har Kommissionen haft drøftelser med adskillige medlemslande og associerede lande om fælles programmer og gensidig åbning af nationale programmer.

Udbyttet af disse drøftelser har tjent som indspil til Kommissionens meddelelse "Towards Joint Programming in research: Working together to tackle common challenges more effectively".

3. Hjemmelsgrundlag

Ikke relevant.

4. Nærhedsprincippet

Ikke relevant.

5. Formål og indhold

Formålet med meddelelsen er at iværksætte en strategisk og struktureret proces, der fører til øget programkoordinering og samarbejde som udgangspunkt for flere og bedre fælles programinitiativer i EU.

Utilstrækkeligt samarbejde og koordination har følgende konsekvenser for den offentlige forskning i EU:

- Nationale forskningsprogrammer duplikerer hinanden, og nationale programmer mangler forskningshøjde og forskningsfaglig rækkevidde.
- Forskelle i nationale procedurer komplicerer iværksættelse af tværgående programmer og afholder forskere fra internationalt forskningssamarbejde.
- Fælles udfordringer bliver ikke i tilstrækkelig grad adresseret, data og erfaringer bliver ikke i tilstrækkelig grad opsamlet og videreformidlet og international forskermobilitet og forskeruddannelse vanskeliggøres.
- Udarbejdelse af en fælleseuropæisk dagsorden for strategisk forskning og horisontal policy-koordinering umuliggøres.

I meddelelsen fremhæves behovet for medlemsstaternes fulde engagement i processen som en selvstændig pointe, idet der argumenteres for, at hvert eneste forskningsområde er unikt (målt i forhold til investeringsniveauet og graden af international koordination), og derfor kræver en skræddersyet tilgang til udviklingen af fælles programmer.

Fælles programmer: konceptet og dets fordele

Ideen med fælles programmer er, at der, med udgangspunkt i en fælles vision for hvordan større samfundsmæssige udfordringer skal imødekommes, udarbejdes en række fælleseuropæiske dagsordenspunkter for strategisk forskning. Baseret på disse dagsordenspunkter samt medlemsstaternes frivillige og individuelle engagement iværksættes fælles programmer for forskning. Disse kan enten basere sig på strategisk samarbejde mellem eksisterende nationale programmer eller nye fælles programmer. I begge tilfælde indebærer samarbejdet en form for samfinansiering, udvælgelse og evt. udvikling af nye instrumenter, implementering og kollektiv monitorering og evaluering.

Fælles programmer fordrer pragmatisme og fleksibilitet. Dette indebærer:

- At medlemsstaterne er villige til at reorganisere den måde, hvorpå nationale forskningsprogrammer udformes og implementeres, således at de i højere grad retter sig imod fælleseuropæiske målsætninger.
- At medlemsstaterne er i stand til at tilvejebringe de fornødne ressourcer. Dette indebærer imidlertid ikke, at alle medlemslande skal være (lige) involverede i specifikke initiativer, idet der i meddelelsen lægges vægt på, at fælles programmer skal baseres på frivillighed og et princip om ”variabel geometri” og åben adgang for deltagelse.
- At processen bliver realistisk, fleksibel og trinvis (operationaliserbar).
- At medlemslandene definerer fælles strategiske forskningsområder og afsætter nationale midler til implementering af konkrete samarbejdsprojekter. Dette indebærer ikke, at der *a priori* skal være tale om medfinansiering fra Fællesskabets side. Omvendt udelukker det heller ikke muligheden, såfremt dette viser sig mest hensigtsmæssigt.

Fælles programmer vil have følgende fordele:

- Det bliver lettere at adressere fælles samfundsmæssige udfordringer, udvikle fælles løsninger og tale med én stemme på den internationale arena.
- Høje startomkostninger ('barriers to entry') overkommes lettere
- Man undgår, at nationale forskningsprogrammer duplikerer hinanden, og nationale programmer opnår større forskningsfaglig rækkevidde.
- Øget konkurrence om midlerne øger projektansøgningernes kvalitet.
- Data og erfaringer opsamles og videreformidles, og international forskermobilitet og forskeruddannelse fremmes.
- I kraft af øget programsynlighed styrkes koordineringen med relaterede politikområder, og omkostningerne til administration af programmer reduceres. Desuden er der mulighed for øget mellemstatslig forståelse og transparens i offentlige forskningsprogrammer.

Fælles programmer: operationalisering

I meddelelsen lægger kommissionen op til en pragmatisk tilgang til etableringen af fælles programmer inden for et begrænset antal vedtagne områder. Denne proces skal operationaliseres i overensstemmelse med følgende cyklus:

- 1) Programdefinition: udvikling af fælles visioner der udstikker langsigtede målsætninger inden for de aftalte forskningsområder.
- 2) Implementering: formulerede visioner skal omsættes til en strategisk forskningsdagsorden.
- 3) Monitorering og evaluering. Alle relevante offentlige myndigheder skal tilrettelægge deres programmer og finansiering på en sådan måde, at de støtter op om en sammenhængende implementering af den strategiske forskningsdagsorden.

Følgende rammebetingelser bør være opfyldt, før processen indledes:

- Der skal være enighed om en række fælles principper og procedurer for peer review ("the scientific rules of the game").
- Der skal udvikles fælles metodologier for fremsynethed og evaluering af nationale/regionale programmer eller investeringer inden for specifikke forskningsområder.
- Nationale eller regionale myndigheder skal definere en række fælles principper for tværnational forskningsfinansiering ("the financial rules of the game").
- Der skal etableres effektive midler til at sikre beskyttelsen af intellektuelle ejendomsrettigheder (IPR) samt udbredelsen og den optimale udnyttelse af forskningsresultater.

Fælles programmer: identifikation af fælles forskningsområder

I kommissionens meddelelse opstilles en række kriterier, der skal være styrende for udvælgelsen af de specifikke områder for fælles programmer:

- Områderne skal adressere fælleseuropæiske/ globale socioøkonomiske eller miljømæssige udfordringer.
- Offentligt finansieret forskning skal være centralt for adressering af pågældende udfordringer.

- Områderne skal tilføres betydelig merværdi gennem fælles programmer, dvs. der skal være behov for offentlig finansieret forskning, der i størrelse og omfang ligger ud over, hvad individuelle medlemsstater kan honorere.
- Inden for et givent område skal fælles programmer bidrage til at overvinde fragmentering og dobbeltarbejde inden for offentlig finansieret forskning. Desuden skal fælles programmer bidrage til mere effektiv udnyttelse af offentlige midler.
- Fælles programmer skal involvere centrale offentlige initiativer inden for et givent område, og de skal baseres på fuld opbakning og engagement fra de deltagende medlemslande.

Kommissionen indstiller på dette grundlag følgende:

- At Rådet inden udgangen af 2008 godkender konceptet og målsætningerne for fælles programmer
- At Rådet beder sine ministre indstille højtstående repræsentanter der til sommeren 2009 kan identificere og motivere specifikke områder for fælles programmer (med udgangspunkt i specificerede kriterier og høringer af centrale interessenter), idet Kommissionen tilbyder at være sekretariat herfor.
- At anbefalinger, der sigter mod lancering af fælles program-initiativer inden for de specifikke områder, som de højtstående repræsentanter har identificeret, fremsættes til godkendelse i rådet inden udgangen af 2009.
- At samarbejde mellem interesserede organisationer og myndigheder iværksettes med henblik på at forbedre rammebetingelserne for fælles programmer.
- At Rådet vil føre tilsyn med og monitorere fremdriften af processen mod fælles programmer og - om nødvendigt - overveje yderligere tiltag for at sikre effektiv implementering.

6. Europa-Parlamentets udtalelser

Der foreligger ikke en udtalelse fra Europa-Parlamentet.

7. Gældende dansk ret og forslaget's konsekvenser herfor

Kommissionens meddelelse har ikke konsekvenser for gældende dansk ret.

8. Forslagets konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller sikkerhedsniveauet

Kommissionens meddelelse har ikke i sig selv konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet.

9. Høring

Sagen har været sendt i skriftlig høring i EF-Specialudvalget vedrørende forskning, Det Frie Forskningsråd (DFF), Det Strategiske Forskningsråd (DSF) og Rådet for Teknologi og Innovation (RTI).

DFF finder overordnet, at konceptet er meget løst beskrevet, og rådet anbefaler, at en egentlig stillingtagen til initiativet afventer at konceptet er yderligere konkretiseret, ikke mindst hvad angår spillereglerne vedrørende finansiering og beslutningsprocesser i det foreslåede samarbejde. Det er uklart, hvorledes der vil være det fornødne incitament for potentielle deltagerlande til at indgå i den foreslåede konstruktion, hvis der ikke er tilsagn om en vis medfinansiering fra Kommissionens side. For så vidt angår *udvælgelsen* af de fælles programmer og kriterier

herfor finder rådet, at en sådan udvælgelse bør ske på et tværfagligt grundlag, der sikrer inddragelse af alle relevante videnskabelige områder, herunder også de humanistiske og samfundsfaglige dimensioner. Hvad angår eventuelle fælles forskningsprogrammer i form af fælles opslag til forskningsprojekter finder DFF, at der bør stiles efter etablering af "common pot"-konstruktioner, dvs. at udmøntning af forskningsmidler alene sker på grundlag af faglig kvalitet og ikke ud fra et princip om *juste retour*. Samtidig ønsker DFF at understrege behovet for mere fleksible støtteformer og for enklere og mere gennemsigtige ansøgningsprocedurer. Endvidere finder rådet anledning til at påpege - hvad meddelelsen også kort berører - at en del regionalt forankrede forskningsområder vil være uegnede til "Joint Programming". Endelig er DFF ikke enig i, at Joint Programming vil kunne bidrage til at nedbringe omkostningerne ved programadministrationen ("*reduces programme management costs*".) DFF's erfaring fra engagementer i fx EU-ROCORES og ERA-NET viser tværtimod, at programsamarbejder af denne type er endog særdeles ressourcekrævende.

Det Strategiske Forskningsråd (DSF) har en positiv holdning til Kommissionens initiativ og vil gerne indgå i samarbejde i den forbindelse. Rådet lægger vægt på, at initiativet skal ses i sammenhæng med nationale initiativer. Rådet mener, at der kan være behov for en økonomisk deltagelse i samarbejdet fra Kommissionens side, da det vil kunne tilskynde medlemslandene til at indgå i samarbejdet.

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Den danske regering tager Kommissionens meddelelse til efterretning og vil i drøftelserne af den videre proces mod etableringen af fælles programmer lægge vægt på at få afklaret den egentlige merværdi af Kommissionens meddelelse i forhold til allerede eksisterende initiativer til fremme af fælles programmer.

11. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Meddelelsen vil blive præsenteret på Rådsmødet den 25.-26. september 2008 efterfulgt af udveksling af synspunkter. Det forventes, at meddelelsen giver anledning til, at Rådet vedtager konklusioner på sit møde den 1.-2. december 2008.

12. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Sagen har ikke tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg.

Punkt 12: Fælles indsats mod neurodegenerative

sygdomme, særligt Alzheimers: KOM-dokument foreligger ikke

- Vedtagelse af Rådskonklusioner

1. Resumé

Kroniske, aldersbestemte og aldersbetingede sygdomme er et stigende problem i en aldrende europæisk befolkning. Forskning inden for disse sygdomme, herunder Alzheimers og andre neurodegenerative sygdomme, er derfor vigtig for at sikre en god alderdom for Europas ældre.

Det franske formandskab har taget initiativ til, at problemstillingen tages op på europæisk plan. De lægger op til, at der dannes et forum for at samle de vigtigste aktører i europæisk forskning med det formål at forstå de grundlæggende mekanismer ved Alzheimers og finde en behandling for sygdommen.

Det forventes, at der på Rådsmødet (Konkurrenceevne) den 25.-26. september 2008 vedtages Rådskonklusioner vedrørende et fælleseuropæisk engagement mod neurodegenerative sygdomme, særligt Alzheimers.

2. Baggrund

De store kroniske folkesygdomme udgør en central sundhedsmæssig udfordring. Omkring en tredjedel af den danske befolkning – 1,5 millioner mennesker – lever med én eller flere kroniske sygdomme. Et tal der vil stige, idet antallet af ældre stiger med 80 procent frem til år 2044. Ca. 80 procent af de samlede sundhedsudgifter anvendes i dag til behandling af sygdomme, der kan betegnes som kroniske.

Kendetegnende for kroniske sygdomme er, at de har et eller flere af følgende karakteristika: De er varige, efterlader blivende følger, skyldes ikke-reversible patologiske forandringer, de kræver en særlig rehabiliteringsindsats eller må forventes at kræve langvarig overvågning, observation eller behandling. En længere levetid betyder, at flere personer vil pådrage sig kroniske sygdomme som kræft, knogleskørhed, sukkersyge, kredsløbssygdomme og Alzheimers sygdom.

Det franske formandskab oplyste på mødet i Forskningsgruppen den 14. juli 2008, at Alzheimers var et meget højt prioriteret forskningsområde i Frankrig. Sygdommen var et stort problem i hele Europa, og der var behov for at koordinere forskningsindsatsen. Formandskabet meddelte, at de agtede på basis af diskussionerne under workshoppen ved det uformelle Rådsmøde (Konkurrenceevne) den 17. juli 2008 at udarbejde et udkast til rådskonklusioner med henblik på vedtagelse på Rådsmødet (Konkurrenceevne) den 25.-26. september 2008.

Det bemærkes, at den franske forskningsminister Valérie Pécresse har rettet henvendelse til alle medlemsstater, hvor hun opfordrer medlemsstaterne til at deltage i en hurtigarbejdende arbejdsgruppe, som skal komme med anbefalinger til et fælleseuropæisk initiativ til bekæmpelse af Alzheimers inden årets udgang. Hun lægger endvidere op til, at arbejdsgruppen inden Rådsmødet (Konkurrenceevne) den 25.-26. september 2008 skal have lavet et idéudkast til et fælles europæisk initiativ.

3. Hjemmelsgrundlag

Ikke relevant.

4. Nærhedsprincippet

Ikke relevant.

5. Formål og indhold

I udkastet til konklusioner minder Rådet om, at udfordringerne ved neurodegenerative sygdomme er tæt knyttet til en aldrende europæisk befolkning. Sygdommene medfører både store menneskelige lidelser og sociale og helsemæssige belastninger. Alzheimers er specielt vigtig, fordi den står for 70 % af alle neurodegenerative sygdomme.

Rådet anerkender behovet for at bedre kundskaberne om neurodegenerative sygdomme, særligt Alzheimers ved at støtte forskning på området. Samtidig anerkendes relevansen af højere uddannelse, forskning og innovation (videntrekanten) i kampen mod neurodegenerative sygdomme, især ved at fremme og sikre tværfaglighed, tværsektoralt arbejde samt geografisk mobilitet.

Rådet tilråder oprettelsen af et europæisk initiativ, som vil samle medlemsstaterne, Kommissionen og andre interessenter med det formål at mobilisere og beholde forskere i Europa samt uddanne et tilstrækkeligt antal specialister for at reducere antal tilfælde af neurodegenerative sygdomme, særligt Alzheimers.

Rådet anerkender, at Alzheimers er et godt tema at samarbejde om for at teste innovative løsninger for at samle national ekspertise og ressourcer på frivillig basis for at nå fælleseuropæiske målsætninger. Derfor inviteres Kommissionen og medlemsstaterne til at danne et forum, som samler de vigtigste aktører i europæisk forskning med det formål at forstå de grundlæggende mekanismer ved Alzheimers og finde en behandling for sygdommen, hvor man tager hensyn til nationale forskningsprogrammer på området, samt udforske forslag for medlemsstaterne indgå i fællesindsatser for at etablere tættere og mere robuste samarbejder ved blandt andet at mobilisere relevante instrumenter under det 7. rammeprogram for forskning og innovation.

6. Europa-Parlamentets udtalelser

Ikke relevant.

7. Gældende dansk ret og forslagens konsekvenser herfor

Ikke relevant.

8. Forslagets konsekvenser for statsfinanserne, samfundsøkonomien, miljøet eller beskyttelsesniveauet

Ingen væsentlige statsfinansielle konsekvenser.

9. Høring

Ikke relevant.

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Den demografiske fremskrivning af både den danske og den europæiske befolkning generelt viser, at der bliver markant flere ældre mennesker i de kommende år. Der vil derfor være et stort behov for forskning inden for sygdomme, som er aldersbetinget og aldersrelateret, herunder Alzheimers og andre neurodegenerati-

ve sygdomme. I Danmark eksisterer der flere miljøer, som er langt fremme i forskning inden for neurodegenerative sygdomme.

Danmark støtter derfor et fælleseuropæisk initiativ på området, hvor de bedste forskere samles med henblik på at finde en behandling for Alzheimers og andre lignende neurodegenerative sygdomme.

11. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Det franske udkast til Rådskonklusioner om medlemsstaternes fælles engagement mod Alzheimers og relaterede sygdomme blev præsenteret første gang i Forskningsgruppen den 28. juli 2008 og fik en meget positiv modtagelse.

Det forventes, at arbejdsgruppen vil kunne komme til enighed om et konklusionsudkast, som kan vedtages på Rådsmødet (Konkurrenceevne) den 25.-26. september 2008.

12. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Sagen har ikke tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg.